

ՄԵՆԿ

Հարկան գինը 10 րուբլի, կէս տարվանը 6 րուբ.
Առանձին համարները 7 կոպէկով.

Թիֆլիսում գրվում են միմյան խմբագրատուն մէջ.

Մեր հասցեն. Тифлисъ. Редакція «Мпакъ»
կամ Tiflis. Rédaction «Mschak».

Խմագրութիւնը բաց է առաւօտեան 10—2 ժամ
(բացի կիրակի և առաւօրեայ).

Պայտարարութիւնը ընդունվում է ամեն լիզուով.

Պայտարարութիւնների համար վճարում են
խրաքանչիւր բառին 2 կոպէկ.

ՀԻՄՆԱԳԻՐ ԳՐԻԳՈՐ ԱՐԾՐՈՒՆԻ

ՆԵՐՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ

ԱՌԱՋԻՎԱՅ ԳՈՐԵԱՆՑԱՆԸ

Գարնան ցանքերի ժամանակի մասնաշաղկապն առաւել զարթոնում է իր բոլոր լրջութեամբ մեր սարահարկների անցեալ տարվայ անբերրութիւնից վերանայած գիւղական դաշտերի սերնդաւարութեան խնդիրը:

Ինչպէս յայտնի է, սարահարկներում, երկու ամառ միմեանց վրա, 1892 և 1893 թւերին, աննպաստ էին ցանքերի համար: Առաջին անգամ տարուց յետոյ գիւղացիները սերնդացուի և լծկան տուարի պակասութեան պատճառով, չը կարողանալով ցանել իրանց բոլոր դաշտերը, յոյսը դրել էին հետեւեալ տարվայ վրա՝ վերադարձնելու իրանց կորուստը և վերականգնելու իրանց անտեսութիւնը: Մինչդեռ երկրորդ ամառը անկող աննպաստ դուրս եկաւ, քան նախնիքնայն և անտեսական միմեանց շատ վատթարացաւ:

Մեր անապատ տեղիկութիւնների համաձայն՝ ներկայումս կառավարութիւնը զբաղված է սերմացուի քանակութիւնը որոշելով, որպէս զի նորան կարողանայ բաժանել կարիքի համաժամ:

Մենք մեր կողմից նպատակադրում ենք համարում սերմացու գնողների ուշադրութիւնը դարձնել սև րմի որակ ու թիւն վրա:

Գիւղացիները վերջում են սերմացուն կամ իրանց ամբարից կամ գնում են այնպիսի տեղերից, որտեղից սերմացուի որակութիւնը նրանք փորձել են աշխույթներով: Գաճախ նկատված է, որ սերմի նորոգելը զգալի ազդեցութիւն է անում հոնձի առատութեան վրա և սերմացուի վատ թափութիւնը անբարար բերքի պատճառ է դառնում:

Բայց հացի պակասութեան տարին երբեք գիւղացիները մոռանում են հոգ անել սերմացուի բարձր որակութեան մասին: Նրանք ստիպված են լինում ցանելու համար սերմ գնել ոչ թէ այնտեղ, ուր նա լաւ է, այլ ուրիշ փոքր չափէ քանակութիւն է և ձեռնառու:

Սերմացուի պակասութիւնը զգացող դաւաճների վաճառատնացներում այժմ ժողովրդական բաւականաչափ հաճախակի, որ բերված է այնպիսի հեռավոր տեղերից, ուր գիւղատնտեսական պայմանները բոլորովին ուրիշ են, քան այն տեղերից, ուր նա այժմ վաճառվում է: Այդ հատկութիւնը չեն փորձված նոր տեղում և շատ հեշտ կարող է պատահել, որ նրանք նոր տեղերի համար բոլորովին անաշուղ դուրս գան:

ձեռք է, եղել են գէպեր, երբ ուրիշ տեղից բերված սերմերը շատ աղոյ են դուրս եկել:

Բազմաթիւ խնամքով բարիքները, որ ստացել ենք: Այսօրինակ զգացումներով լի և ապաւինելով ազգի հիմնական օրէնքների և վարչութեան սրբութեան վրա, որ ազնիւ ու հզօր Միապետները ամեն ժամանակների համար հաստատել են, որոնց բովանդակութիւնը ընկրկված է ազգի կողմից և միացած Ֆինանսիայի հարկահաւաքում կացութեան հետ, քիչ անգամ զեռ երբեք անհաստատելով չէ գտնվել կայսրի՝ իր վրա կամ մի թերութիւն ցոյց տուել իր հպատակութեան պարտքը կատարելու մէջ: Եւ անշուշտ երբեք չը պիտի ցոյց տայ:

Արեւիկայի օրհանգստի անուշ, «Մի ազգի ներկայացուցիչները ոչ միայն իրանց ժամանակակից, այլ նաև ապագայ դատաստանին են ներկայ: Այս հանգամանքը նրա պատասխանատուութիւնը և բնական ծանրութիւնը կրկնապատկում է:

«Միայն այդ բնույթ մեծ մասամբ թիւթեանում է, երբ նրանք համոզված են, որ մի սիրված թագաւորը հպատակներն այդ ազգի նկատմամբ, որը ներկայացնելու իրանց կողմն են, ուրիշ բան կամ անկող ոչինչ չեն պահանջում, քան թէ այն, որ նրանք պարտաւանաւորութեամբ և խղճի մտք կա-

ու աշխի օրինակի զարգացումը Այդ ժամանակից սկսած այդ հոգեւորականը զորեց Հայաստանում և Կ. Պոլսում ամբողջ քառասուն տարի. — և իր երկարատեւ գործունէութեան ընթացքում նա հանդիսացաւ իբրեւ պաշտպան ժողովրդական կրթութեան, թշնամի խաւարի և հակառակորդ խաւարամիտ, ազէտ, ֆանատիկոս հոգեւորականութեան, քարոզչու միջոց, թէ եկեղեցին է ժողովրդի համար, և ոչ թէ ժողովրդը եկեղեցու համար, և այլն և այլն: Եւ ահա այդ պարզ, հասկանալի պատճառով, «Մշակը», իբրեւ մի օրգան, որ հետեւող է նոյն ուղղութեան և դաւանող նոյն գաղափարների, — անկեղծ բերկրութեամբ, յափշտակված, ոգեւորութեամբ ողջունեց այդ մարդու գործունէութիւնը և գաղափարները ոչ թէ այժմ այլ դեռ սրանից 15—20 տարի առաջ, լցնելով իր էջերը խրիմեանի գործերի նկարագրութեամբ և գովասանքներով:

Եւ սրանից տասն տարի առաջ, երբ Ներսէս վարդապետեան վախճանվեց, Կրի-գոր Արծրունին Շվեյցարիայից, «Մշակը» ընդհատման միջոցին, «Արեւը» լրագրի մէջ բացարձակ յայտարարեց, որ միակ մարդը, որ իր ուղղութեամբ և դաւանած գաղափարներով արժանի է Ներսէսից յետոյ կոչվելու հայոց կաթողիկոսական գահը բազմելու, — խրիմեանն է:

Անցաւ էլի տասն տարի, և երբ 1891 և 1892 թվականներին, Մակարի մահից յետոյ, նոր կաթողիկոսի ընտրութեան խնդիր կար, «Մշակը» առաջարկեց նոյն խրիմեանին իբրեւ մի մարդ, որ իրան համակրելի էր իր ուղղութեամբ և գաղափարներով, իբրեւ մի մարդ, որ իր ամբողջ անցեալ գործունէութեան մէջ հետեւել է այն գաղափարներին և սկզբունքներին, որոնց հետեւել է «Մշակը»:

Սեր համակրութիւնը դէպի խրիմեան այսպիսով սկսվել է ոչ թէ այն օրից, երբ նա բարձրացաւ կաթողիկոսական գահի վրա, հանդիսանալով իբրեւ լուսաւորչական եկեղեցու պետ, այլ այն ժամանակից, երբ նա դեռ կաթողիկոս չէր դարձել, այլ իբրեւ մի հասարակ վարդապետ, սկսեց դաւանել և հետեւել այն լայն համակրելի, առաջադէմ մտքերին, որոնք կազմում են «Մշակի» դաւանանքը:

Այդ համակրութիւնը, սկզբունքների համերաշխութեան, մտքերի նմանութեան և գաղափարակցութեան վրա հիմնված համակրութիւն է, և ոչ թէ համակրութիւն լոկ դէպի անձնաւորութիւնը:

հետեւութիւնով կարող լինեց զօրք և ժողովրդական դպրոցները պահել, որ վարչական գանձի աւելորդիցը վեց միլիոն մարկ տրվի դրա համար:

Եւս տածում եմ այն յոյսը որ դուք, ձեր պարտականութեան զգացումով լցված՝ պէտք է պատեհութիւն ունենաք օրէնքով որոշված ժամանակամիջոցում՝ խղճի մտքը և շահուէտ կերպով վերջացնել այն գործը, որ ձեզ առաջարկեցի:

Եթող ամենաարժանի Աստուած օգնէ ձեզ այդ գործի մէջ՝ ի յաջողութիւն ձեր հայրենաշինութեան: Գայտարարում եմ լսողապաշտ բացված:

Կայսրի ճառին պատասխանեց առաջ աղիւտականների զանրեցը հետեւեալ խօսքերով. «Այն շատ ազգերի թեւում, որոնք հպատակվում են Նորին Մեծութեան հզօր գաւազանին և կազմում են ուսաց մեծ պետութիւնը, է նաև քիչ անգամ փոքրութիւն, բայց ուժեղ իր խորին յարգանքով, որ ունի դէպի օրէնքը և պետութիւնը, իր ճշմարիտ ու անկեղծ անձնութեամբ դէպի կայսրը և Մեծ խնամք, և միշտ ու անշեղ կերպով վստահացած է Նրա արդարութեան, ազնուամտութեան և բարձրագոյ բարի կամքի վրա, խորին շնորհակալութեամբ խոստովանելով այն

ԵՂԱՆՈՐ ԻՎԱՆԻՉ ԳՈՐԴԱՆԵԱՆ, սրտի ցաւը յայտնելով իր սիրելի փեսայի՝ ԲԺԻԶ ՀԱՆՐԻԱՐ ՄԵԼԻԻՔ-ՓԱՐՍՍԻԱՆԵԱՆԻ մահը, որ տեղի ունեցաւ Կարա քաղաքում ամսին 8-ին, խնդրում է իր ազգականներին և ծանօթներին շնորհ բերել հոգեհանգստին կիրակի օր, ամսին 13-ին, առաւօտեան 11 ժամին, Թիֆլիսի Մոզնու ս. Գեորգ եկեղեցին:

1—2

ԲՈՎԱՆԳԱՎՈՐՈՒՄ

Սկզբունք և անձնաւորութիւն. — ՆԵՐՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ. Առաջիկայ գարնանացանը. Գիւղական փերեզակներ. Նամակ խմագրութեան. Ներքին լուրեր. — ԱՐՏԱՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ. Տեղեկութիւններ թիւրքաց Հայաստանից. Ժիւլ Միմոնի ութ-սունամակը. Յուդայից Կրեմլի վրա. Սով Էր-գրումի. Նախագում. Արտաքին լուրեր. — ԽԱՌՆ ԼՈՒՐԵՐ. — ՀԻՄՆԱԳԻՐՆԵՐ. — ԲՈՐՍԱ. — ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ. — ԲԱՆԱՍԻՐԱԿԱՆ. Նամակներ Ֆինանսիայից.

ՍԱԶՐՈՒՆԵՐ ԵՒ ԱՆՁՆԱՎՈՐՈՒԹԻՒՆ

Նախ մի փոքրիկ առաջաբան. — Խօսել մեր խաւարամիտ հակառակորդների հետ այնպիսի վեճի բառերի և գաղափարների մասին, ինչպէս են՝ սկզբունք, ազնուութիւն, խիղճ, անձնութիւն, — կը նշանակէ գայլի գլխին աւետաբան կարգը, որովհետեւ նախ այդ մարդիկ ինչպէս արդէն հաստատապէս ցոյց է տուել տարիների փորձը, իրանց սրտի խորքերում սկզբունք, ազնուութիւնը, խիղճը, անձնութիւնը, ազնուութիւնը, զաւարթարը համարում են աւելորդ շուայութիւն, և երկրորդ թիւն առերես էլ խոսարհվում են այդ վեճ բառերի առաջ, այդ էլ միայն նրա համար, որ այդ գեղեցիկ դիմակի սուկ թաղցնեն իրանց տեղը դիտաւորութիւնները և հասնեն իրանց գծուծ, նեղ, հակակրելի նպատակներին: Մեր հակառակորդների վերաբերմամբ դա մի ճշմարտութիւն է, որ «Մշակը» տարիների ընթացքում, հարկաւոր փաստերով ապացուցել է:

Եւ եթէ մենք այսօր հարկաւոր ենք համարում խօսել մեր հակառակորդների հետ կրկին անգամ սկզբունքների մասին, այդ ոչ թէ այն նպատակով, որ նրանց ստիպենք զանազանի սկզբունքը անձնաւորութիւնից, կամ գրական ազնուութիւնը փողոցային աչքակապութիւններից, և կամ գաղափարը անձնական գծուծ շահերից:

ԲԱՆԱՍԻՐԱԿԱՆ

ՆԱՄԱԿՆԵՐ ՖԻՆԱՆՍԻԱՆՈՒԹ

III

Յունվարի 26-ին, ուրբաթ օր, բացվեց լսողապաշտ Ասպետներն ու աղաւակները իրանց սպանական անիւք և միւս երեք դատակարգներ պատգամաւորների պալատից՝ խմբով և կարգով եկան քաղաքի մայր եկեղեցին ձիւղ ժամը 11-ին, և բռնեցին իրանց համար նշանակված տեղերը:

Երեւոյի նախագահներն էլ մի ժամ առաջ եկել նստել էին Մի քիչ յետոյ եկաւ նաև ընդհանուր նախագահներ: Նրան ընդունեց Բորգոթիմի եպիսկոպոս Բորեղ շուէրեկն ասած հետեւեալ խօսքերով. «Մեր Տէր Աստուածը մեզ հետ լինի, ինչպէս որ նա մեր հայրերի հետ է եղել. թող նա չը ձգէ և չը թողնէ մեզ, այլ մեր սրտերը դարձնէ առ ինքը, որպէս զի գնանք նրա ճանապարհով և պահենք նրա պատուէրները, կանոնները և իրաւունքները, որ նա պատուիրել է մեր հայրերին:

Սրանից յետոյ խմբին սկսվեց ծէսը: Սկզբին վրա պաշտօնադատար էին երկու պատարներ, նախնի զոհատներով: Բոլոր երգերը երգում էր մի խումբ, որ կազմված էր 280 մարդկանցից և կանանցից: Կոնպոյի եպիսկոպոսը մի խիստ ազգու ճառ խօսեց, որը սուգաբովեց տեղիւ բոլոր օրաթերթներում:

Երբ արարողութիւնը վերջացաւ, դատակարգերի ներկայացուցիչները գնացին արքունական պալատը, ուր ընդհանուր նախագահեալ կարդաց Նորին Կայսերական Մեծութեան ճառը, որ հետեւեալ բովանդակութիւն ունէր:

«Ֆինանս ազգի ներկայացուցիչներ. խմբով հաւատարիմ հպատակների համար անգուց հոգաւով՝ բարի համարեցի ձեզ ներկայ լսողապաշտի հրաւիրելու, որ նոր և երկրի բարեկեցութեան համար կարեւոր օրէնսդրական միջոցների մասին մտածէք:

«Որոնց մէջ է նաև այն առաջարկութիւնը, որով նոր պատժական օրէնքի մէջ մի քանի մասնաւոր փոփոխութիւններ պէտք է մտցնվեն, որ կը ներկայացվի ձեզ արդէն վերջնական ձևով խնայողաբար:

«Որն հետ միասին հրաժայել եմ, որպէս զի

Հելսինգֆորս. Ա. Ա.

